

Л.В.ШАУЛЬСЬКА, Н.М.ДЬЯКОВА, П.Г.ПЕРЕРВА, Т.О.КОБЕЛЄВА
ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕФЛЕКСИВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ В
ЕЛЕКТРОННОМУ БІЗНЕСІ

В статті поставлена та вирішена задача формування методичних підходів та критеріїв визначення економічної ефективності рефлексивного управління інноваціями на підприємствах електронного бізнесу. Обґрунтовано, що метою рефлексивного управління інноваціями в електронному бізнесі є створення гнучкої та адаптивної організації, яка може ефективно пристосовуватися до змін в навколишньому середовищі, що, в свою чергу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та досягненню стабільного економічного розвитку. Визначено, що рефлексивний підхід до управління інноваціями передбачає гнучкість, здатність до взаємодії та швидке реагування на зміни в інноваційному середовищі. Загальною метою рефлексивного управління інноваціями в електронному бізнесі є створення гнучкої та адаптивної організації, яка може ефективно пристосовуватися до змін в навколишньому середовищі. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та досягненню стабільного економічного розвитку. Доведено, що рефлексивне управління інноваціями відноситься до підходу у сфері управління, який ставить акцент на систематичний аналіз інноваційних процесів, взаємодію з оточуючим середовищем та постійне вдосконалення стратегій та методів впровадження інновацій. Цей підхід враховує необхідність адаптації до змін в технологічному, економічному та соціокультурному середовищі, необхідність постійного вдосконалення та адаптації інноваційних стратегій і процесів на основі систематичного аналізу та самооцінки результатів. Визначено, що оцінка ефективності рефлексивного управління включає в себе вимірювання результатів, аналіз процесів та визначення впливу цього підходу на організаційну діяльність. Ефективність рефлексивного управління також включає в себе аналіз різних аспектів, які відображають його вплив на організацію та її результативність. Детально розглянуто низку критеріїв та методів для оцінки ефективності рефлексивного управління інноваціями в електронному бізнесі. Доведено, що традиційним підходом до визначення ефективності процесів управління є співставлення витрат та результатів. При цьому враховуються витрати, пов'язані з рефлексивним управлінням, які порівнюються із здобутками та вигодами, отриманими внаслідок впровадження інновацій. Ефективність рефлексивного управління може бути визначена з використанням ключових показників ефективності (KPI), тобто основних показників, які відображають цілі та очікування від рефлексивного управління. Використання запропонованих критеріїв сприяє підвищенню ефективності всієї виробничо-комерційної діяльності підприємств електронного бізнесу.

Ключові слова: рефлексивне управління; інновації; економічна оцінка; система критеріїв; показники; електронний бізнес

L.V.SHAULSKA, N.M.DYAKOVA, P.G.PERERVA, T.O.KOBELIEVA
COST-EFFECTIVENESS OF REFLEXIVE INNOVATION MANAGEMENT IN E-BUSINESS

The article sets and solves the task of formation of methodical approaches and criteria for determining the economic efficiency of reflexive management of innovations in e-business enterprises. It is substantiated that the purpose of reflexive management of innovations in e-business is to create a flexible and adaptive organization that can effectively adapt to changes in the environment, which, in turn, contributes to increasing competitiveness and achieving a stable economic development. It is determined that the reflexive approach to innovation management involves flexibility, ability to interact and rapid response to changes in the innovation environment. The overall goal of reflexive innovation management in e-business is to create a flexible and adaptable organization that can effectively adapt to changes in the environment. This, in turn, contributes to increasing competitiveness and achieving sustainable economic development. It has been proven that that reflexive innovation management refers to a management approach that emphasizes the systematic analysis of innovation processes, interaction with the environment, and continuous improvement of innovation strategies and methods. This approach takes into account the need to adapt to changes in the technological, economic and socio-cultural environment, the need for continuous improvement and adaptation of innovative strategies and processes based on systematic analysis and self-assessment of results. It is determined that the assessment of the effectiveness of reflexive management includes measuring results, analyzing processes and determining the impact of this approach on organizational activities. The effectiveness of reflexive management also includes the analysis of various aspects that reflect its impact on the organization and its effectiveness. A number of criteria and methods for evaluating the effectiveness of reflexive management of innovations in e-business are considered in detail. It is proved that the traditional approach to determining the efficiency of management processes is the comparison of costs and results. At the same time, the costs associated with reflexive management are taken into account, which are compared with the achievements and benefits obtained as a result of the implementation of innovations. The effectiveness of reflexive management can be determined using key performance indicators (KPIs), that is, core indicators that reflect the goals and expectations of reflexive management. The use of the proposed criteria contributes to improving the efficiency of all production and commercial activities of e-business enterprises.

Keywords: reflexive management; innovations; economic evaluation; system of criteria; indicators; e-business

Постановка проблеми. Сучасна теорія і практика менеджменту вимагає від керівників підприємств і організацій застосування новітніх підходів до своєї діяльності в умовах значної складності та не прогнозованості процесів виробничо-комерційної діяльності. Для цього, в першу чергу, топ-менеджмент має бути готовим і здатним до використання рефлексії та в певній мірі розвивати рефлексивну парадигму у виробничому управлінні, з метою подолання викликів часу, які сьогодні постають перед підприємством. На наш погляд, особистісне сприйняття різного роду виробничих ситуацій менеджером, визначення та інтерпретація ним реальних подій багато в чому зумовлює його виробничу поведінку та продукує наявні наслідки позитивного чи негативного керівництва. Зростаюча

складність виробничого менеджменту є явищем закономірним в сфері особистісного, виробничого і соціального розвитку, конче необхідними є інноваційні технології, які б надавали змогу менеджерам в більшій мірі усвідомлювати виробничу ситуацію та з більшою ефективністю використовувати свій життєвий досвід для інноваційного розвитку не лише себе як особистості, а і свого підприємства або організації, виробничих колективів та цільових груп, які в цей час перебувають у відповідній взаємодії, і до яких в певній мірі причетні менеджери.

Сучасні технології управління виробничо-комерційними процесами містять у собі значний арсенал сформованих знань та практичних навичок і можуть бути суттєвим інноваційним ресурсом для оптимізації діяльності підприємства. Для цього, на

нашу думку, необхідно використання теоретичних та практичних основ рефлексії, яка має широкий спектр можливостей – від індивідуальної здатності особистості до передумов застосування рефлексивного підходу в системі управління інноваційними процесами на підприємствах електронного бізнесу.

Метою статті є вирішення наукової проблеми визначення економічної ефективності рефлексивного управління на підприємствах і в організаціях, які займаються електронним бізнесом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В цей час феномен рефлексії пройшов тривалу еволюцію концепцій, ідей, методів та розробок, які що здійснювалися під впливом різного роду наукових шкіл, набуває нових вимірів, розширює свої можливості від індивідуальної компетенції особистості до фундаментальних основ концепції рефлексивного управління і практичного використання у виробничо-комерційній діяльності промислових підприємств.

Дослідження методів економічної ефективності в цілому, а також в сфері рефлексивного управління інноваціями на підприємствах промисловості і, зокрема, в електронному бізнесі є сферою наукових інтересів багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. До такого роду досліджень слід віднести наукові публікації Мосієнко О.В. [1], Найдьонов М.І. [2], Петрунько О.В. [3], Коціські Д. [4], Глізнука М.Ю. [6], Кравчук А.В. [7], Старостіної А.О. [8], Марчук Л.С. [9], Нагі С. [12], Косенко А.В. [13, 14, 21], Кучинський В.А. [16], Ткачова Н.П. [17, 22], Ткачов М.М. [18, 19, 24], Товажнянський В.Л. [25], Побережний Р.О. [26], Косенко О.П. [27] та ін. Разом з тим, проведених досліджень в галузі визначення економічної ефективності рефлексивного управління інноваційною діяльністю в науково-технічній і виробничій сфері і пов'язаних з цим його особливостей нині ще недостатньо. Ці проблеми розглядаються зазвичай без необхідного взаємозв'язку, без комплексного підходу, який може істотно полегшити і оптимізувати їх рішення. Найвні дослідження по економічній оцінці рефлексивного підходу в управління інноваціями не дозволяють провести глибокий аналіз по областях сучасної техніки, характерної для електронного бізнесу, не розглядаються прибуткові форми використання інноваційних технологій в цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукова проблема, яка авторами поставлена в даному дослідженні включає в себе чотири складові: рефлексивне управління, інноваційна діяльність, електронний бізнес і економічна ефективність. Кожна з представлених складових має широкий спектр можливих досліджень і використовується в певній мірі самостійно. Задача поєднання цих складових в одному дослідженні досить складна і потребує, на наш погляд, знаходження певних особливостей в кожній з представлених складових, як їх поєднують в одне ціле.

Стрижневим в цій системі, на наш погляд, є поняття рефлексивного управління, яке є в достатній мірі новим в сучасному менеджменті і потребує повного пояснення. Рефлексивне управління, якщо його розглядати з точки зору психології управління,

представляє собою особливий процес самоперебудови організації, який здійснюється в спеціально створеному за допомогою фахівців рефлексивному середовищі. Особливість рефлексивного управління полягає в тому, що рефлексивний ресурс організації в ході послуги спрямовується на розв'язання проблем, які заважають досягненню бажаної ефективності організаційного середовища. Разом з тим у процесі усвідомлення проблем, їх переосмислення, розв'язання конкретних завдань перебудови організації створюються нові засади організаційної культури завдяки внесенню схем та елементів нового рефлексивного дискурсу, тренуванню рефлексивних здібностей, керованому створенню та взаємоузгодженню коаліцій, що сприяє розвиткові організації як єдиного групового суб'єкта [2, С.340].

Розглядаючи цей процес з економіко-управлінських позицій, можемо стверджувати, що рефлексивне управління - це підхід до управління, який базується на постійному аналізі, самооцінці та корекції стратегій та дій підприємства чи організації на основі отриманих даних та досвіду, акцентує увагу управлінців на рефлексії, або систематичному переосмисленні та врахуванні дій та результатів з метою вдосконалення виробничо-комерційних процесів. Цей термін часто використовується у контексті інноваційного управління, де постійне навчання та адаптація є ключовими для досягнення комерційного успіху, так як він покликаний стимулювати навчання і підвищити адаптивність управлінського процесу до змін в оточуючому середовищі. Відзначається активним спостереженням за власною діяльністю, врахуванням отриманих досвідів та прогресивних практик.

Рефлексивне управління інноваціями в електронному бізнесі може мати значущий вплив на економічну ефективність виробничо-комерційної діяльності підприємства. В табл.1 представлено основні напрямки (аспекти), які можуть вплинути на ефективність цього підходу. Воно важливо для організацій, що працюють в швидкозмінному середовищі, такому як електронний бізнес, де технологічні інновації та ринкові зміни відбуваються дуже швидко. Цей підхід допомагає компаніям бути більш гнучкими, пристосовуватися до змін та досягати сталого успіху на ринку

Особливе значення рефлексивний підхід має в управлінні інноваційною діяльністю підприємств та організацій. Рефлексивне управління інноваціями відноситься до підходу у сфері управління, який ставить акцент на систематичний аналіз інноваційних процесів, взаємодію з оточуючим середовищем та постійне вдосконалення стратегій та методів впровадження інновацій. Цей підхід враховує необхідність адаптації до змін в технологічному, економічному та соціокультурному середовищі, необхідність постійного вдосконалення та адаптації інноваційних стратегій і процесів на основі систематичного аналізу та самооцінки результатів. Рефлексивне управління інноваціями - це стратегічний підхід до впровадження інновацій, який базується на постійному аналізі та вдосконаленні інноваційних процесів в організації.

Таблиця 1 - Основні риси рефлексивного управління та їх характеристика

Риси	Характеристика
Аналіз результатів	Організації, що використовують рефлексивне управління, ретельно аналізують свої дії та результати. Це включає вивчення успіхів і невдач, виявлення тенденцій та ризиків.
Систематичне навчання	Рефлексивне управління передбачає постійне навчання та адаптацію на основі нових знань і досвіду. Колективна та індивідуальна рефлексія сприяє виробленню кращого розуміння ситуацій та прийняттю кращих рішень.
Впровадження змін	На основі аналізу та навчання, рефлексивне управління сприяє впровадженню змін у стратегії, процесах та структурі організації. Це може включати в себе інновації в продуктах, послугах або управлінських практиках.
Залучення працівників	Рефлексивне управління підтримує активну участь працівників у процесах аналізу та прийняття рішень. Залученість команди може сприяти більшій кількості ідей та підтримці впровадження змін.
Постійне вдосконалення	Основна ідея рефлексивного управління - це не просто вирішення конкретних проблем, але і постійне вдосконалення, щоб підприємство було здатним адаптуватися до нових викликів та змін у середовищі
Самооцінка	Своєчасна оцінка ефективності стратегій, процесів та проєктів з метою визначення успіхів і невдач. Спроможність визнавати і коригувати помилки
Орієнтованість на результат	Фокус на досягненні конкретних результатів та виправленні негативних тенденцій в діяльності підприємства.
Навчання на помилках	Рефлексивне управління вбачає розгляд помилок як можливостей для вдосконалення та навчання. Керівництво активно аналізує причини помилок та приймає заходи для їх уникнення у майбутньому

Джерело: розроблено авторами

Рефлексивний підхід до управління інноваціями передбачає гнучкість, здатність до взаємодії та швидке реагування на зміни в інноваційному середовищі. Загальною метою рефлексивного управління інноваціями в електронному бізнесі є створення гнучкої та адаптивної організації, яка може ефективно пристосовуватися до змін в навколишньому середовищі. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та досягненню стабільного економічного розвитку. Загалом, рефлексивне управління інноваціями в електронному бізнесі стає

важливим інструментом для досягнення конкурентної переваги та забезпечення сталого розвитку підприємства. Рефлексивне управління інноваціями в електронному бізнесі може мати значущий вплив на економічну ефективність підприємства. Нижче наведено деякі аспекти, які можуть визначити цю ефективність. Рефлексивне управління інноваціями в електронному бізнесі може виявитися економічно ефективним за різних умов. В табл.2 приведено деякі економічні характеристики, які можуть вплинути на ефективність цього підходу.

Таблиця 2– Фактори забезпечення ефективності використання рефлексивного управління інноваціями в електронному бізнесі

Фактори	Прояв дії факторів ефективності
Швидкість реакції на зміни	Електронний бізнес вимагає швидкого адаптування до змін у технологіях, ринкових умовах і споживацькому попиту. Рефлексивне управління дозволяє підприємствам оперативно реагувати на нові можливості і виклики, що підвищує їхню конкурентоспроможність
Інноваційний потенціал	Рефлексивне управління сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку інновацій. Здатність швидко адаптуватися і інтегрувати нові ідеї дозволяє підприємствам бути попереду конкурентів у впровадженні передових технологій.
Покращення якості виробів	Рефлексивне управління сприяє постійному вдосконаленню продукції та послуг через залучення споживчого досвіду та зворотного зв'язку.
Залучення та утримання талановитого персоналу	Рефлексивне управління сприяє формуванню корпоративної культури, яка підтримує творчий підхід та відкритість до інновацій. Це може бути важливим фактором для залучення та утримання висококваліфікованого персоналу.
Мінімізація ризиків	Рефлексивне управління дозволяє вчасно визначити потенційні ризики та уникати їх або знижувати їх вплив. Це особливо важливо в інноваційному електронному бізнесі, де ризики можуть бути великими через швидкий темп змін технологій.
Підвищення конкурентних переваг	Завдяки рефлексивному управлінню підприємство може швидше і ефективніше впроваджувати інновації, що дозволяє займати вигідні позиції на ринку і підтримувати конкурентоспроможність
Оптимізація ресурсів	Рефлексивне управління дозволяє визначити найбільш перспективні напрямки розвитку та ефективно використовувати ресурси для реалізації інноваційних проєктів
Покращення сприйняття бренду	Впровадження новаторських рішень і технологій може поліпшити імідж підприємства серед споживачів і партнерів, що сприяє збільшенню лояльності та попиту на продукцію чи послуги
Збільшення прибутковості	Ефективне управління інноваціями дозволяє прискорити час доходження нових продуктів чи послуг на ринок, що може призвести до збільшення прибутку

Джерело: розроблено авторами

Організація електронного бізнесу (е-бізнесу) вимагає набагато більшого, ніж просто створення веб-сайту. Поняття е-бізнесу охоплює як традиційні бізнес-функції (закупівлі, збут, маркетинг, фінансування, сервіс), а й інші аспекти стратегії та повсякденної діяльності підприємства. Це поява нових можливостей, серед яких: оптимізація операцій на основі засад самоврядування та самоорганізації; побудова конструкторсько-функціональних відносин з бізнес-партнерами (відносин, що скорочують витрати та прискорюють впровадження інновацій, наприклад, за рахунок використання локальних мереж); підвищення якості послуг; повніше задоволення споживачів клієнтів; проведення дослідження ринку [8] та ін. Один перелік видів е-бізнесу вже займає кілька хвилин, і кількість нових напрямків комерційного використання Інтернету продовжує зростати. Деякі з них представлено на рисунку

Оцінка ефективності рефлексивного управління включає в себе вимірювання результатів, аналіз процесів та визначення впливу цього підходу на організаційну діяльність. Ефективність рефлексивного управління також включає в себе аналіз різних аспектів, які відображають його вплив на організацію та її результативність. Розглянемо більш детально низку критеріїв та методів для оцінки ефективності рефлексивного управління.

Традиційним підходом до визначення ефективності процесів управління є співставлення витрат та результатів. При цьому враховуються витрати, пов'язані з рефлексивним управлінням, які порівнюються із здобутками та вигодами, отриманими внаслідок впровадження інновацій.

Ефективність рефлексивного управління може бути визначена з використанням ключових показників ефективності (КПІ), тобто основних показників, які відображають цілі та очікування від рефлексивного управління. Це може бути, наприклад, частка інноваційних продуктів у портфелі, рівень залучення

працівників у процеси прийняття рішень або рівень задоволення клієнтів. Важливим також представляється аналіз відповідності цілей, тобто оцінка того, наскільки рефлексивне управління допомагає досягати стратегічних цілей організації. Ефективність може бути підтверджена на основі аналізу, чи були досягнуті заплановані результати та чи відбулося покращення в ключових аспектах діяльності. Цій же задачі сприяє і аналіз процесу прийняття рішень, оцінювання впливу рефлексивного управління на процеси прийняття рішень на підприємстві. Важливим тут є гнучкість та швидкість реагування на зміни, а також врахування різноманітних точок зору.

На нашу думку, на ефективність рефлексивного управління інноваціями впливає і зміни в стані інноваційної культури. Оцінка того, наскільки рефлексивне управління сприяє створенню і підтримці інноваційної культури на підприємстві. Можна вивчити ступінь відкритості до ідей, рівень взаємодії між відділами та ступінь готовності співробітників приймати та впроваджувати новаторські рішення. При цьому рекомендується обов'язково врахувати рівень залучення працівників до інноваційних процесів та ступінь стимулювання творчості у виробничому колективі підприємства.

Практичне використання пропонованих критеріїв оцінювання ефективності рефлексивного управління інноваціями в електронному бізнесі дозволяє з більшим ступенем точності та достовірності оцінити отримані результати виконання інноваційних проектів. Особливе значення мають інноваційні проекти, які були впроваджені під час застосування рефлексивного управління. Важливо враховувати як кількісні показники (наприклад, прибутковість проектів, обсяги продажів нових продуктів), так і якісні (наприклад, рівень задоволення клієнтів, імідж бренду).

Рисунок – Класифікація різновидів електронного бізнесу

Джерело: розроблено авторами

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що рефлексивне управління інноваціями — це управлінські заходи, які віддзеркалюють своє в іншому, а інше у своєму. Рефлексивне управління як економічна категорія може визначатися як система управлінських дій, що базується на визнанні необхідності постійного вдосконалення та адаптації стратегій та процесів управління відповідно до змін в економічному середовищі. Ця концепція виходить за рамки традиційних методів управління і покладає акцент на системному аналізі, внутрішньому самовдосконаленні та взаємодії з навколишнім середовищем

Метою рефлексивного управління інноваціями в електронному бізнесі є створення гнучкої та адаптивної організації, яка може ефективно пристосовуватися до змін в навколишньому середовищі. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та досягненню стабільного економічного розвитку. Загалом, рефлексивне управління інноваціями в електронному бізнесі стає важливим інструментом для досягнення конкурентної переваги та забезпечення сталого розвитку підприємства. Доцільність використання рефлексивного управління інноваціями в електронному бізнесі залежить від конкретних умов та стратегії підприємства. При правильному впровадженні цей підхід може допомогти досягти високої ефективності та успішності на ринку.

У сучасному швидкозмінному світі, де конкуренція посилюється, інновації стають ключовим чинником успіху підприємств. Рефлексивне управління дозволяє ефективно впроваджувати та управляти інноваційними ідеями, роблячи організацію більш гнучкою та витриманою до інноваційних змін, що є особливою важливою та актуальною для підприємств і організацій в сфері електронного бізнесу.

Список літератури

1. Мосієнко О.В. Аналіз ефективності рефлексивного управління персоналом сільськогосподарських підприємств // Ефективна економіка № 9, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5766>
2. Найдюнов М.І. Формування системи рефлексивного управління в організаціях. – К.: Міленіум, 2008. 484 с.
3. Петрунко О. В. Засоби і прийоми рефлексивного управління образом суспільних інновацій // Наукові студії із соціальної та політичної психології. 2011. - Вип. 27. С. 190-197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2011_27_23.
4. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer / P.G.Pererva, Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
5. Кобелєва Т.О., Перерва П.Г. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // НТУ «ХП» (економічні науки). : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХП», 2016. № 28 (1200). С. 26-30.
6. Глізнуца М.Ю., Перерва П.Г. Бенчмаркінг як метод оцінювання інтелектуального потенціалу регіонів // Маркетинг і менеджмент інновацій. 2015. № 4. С. 11-19.
7. Кравчук А.В., Перерва П.Г. Ефективність як економічна категорія // Вісник НТУ «ХП» (економічні науки) : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХП», 2018. № 15 (1291). С. 137-143.
8. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. К.: Знання, 2009. 1070 с.
9. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // НТУ «ХП» (економічні науки) : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХП», 2018. № 15 (1291). С. 53-63.
10. Перерва П.Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // Вісник НТУ «ХП» (економічні науки) : зб. наук. пр. Х.: НТУ „ХП”. 2018. № 37(1313). С. 27-32.
11. Кобелєва Т.О., Перерва П.Г. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // Вісник НТУ «ХП» (економічні науки). : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХП», 2016. № 28 (1200). С. 70-74.
12. Nagy S., Pererva P., Maslak M. (2018) Organization of Marketing activities on the Intrapreneurship // MIND JOURNAL // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna. № 5.
13. Kosenko A., Pererva P. (2015) The rank estimate of the commercial potential of intellectual technologies // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky / Ed. Dr. h.c. M.Varchola. Kosice (Slovakia). Volume 3, №.3. P.83-91.
14. Pererva, P., Hutsan, O., Kobieliiev, V., Kosenko, A., Kuchynskiy, V. (2018). Evaluating elasticity of costs for employee motivation at the industrial enterprises // Problems and Perspectives in Management, 16(1), pp. 124-132. URL: DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(1\).2018.12](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(1).2018.12)
15. Kuchinskyi, V., Pererva, P., Kobieliiva, T., Garmash, S., Danko, T. (2021). Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics, 39 (5). doi: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.5111>
16. Kobieliiva T., Tkachova N., Pererva P., Tkachov M., Diachenko T. (2021) Management of relations with enterprise stakeholders on the basis of value approach // Problems and Perspectives in Management, 19(1), pp. 24-38. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19\(1\).2021.03](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19(1).2021.03)
17. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку. 2011. № 4 (60). С. 116-120.
18. Kobieliiva T.O., Tkachov M.M., Tkachova N.P., Pererva P.G. (2017) Determination of marketing characteristics of market capacity for electrical automation. // Менеджмент і маркетинг інновацій. №3. С.79-86.
19. Tkachev M.M., Kobieliiva T.O., Pererva P.G. (2016) Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Scientific bulletin of Polissia. № 4 (8), ч. 2. С. 240-246.
20. Financial and technological leverage in the system of economic evaluation of innovative technologies (2017) / P.G.Pererva [et al.] // Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice 2(23). 405-413. DOI:10.18371/fcapter.v2i23.121920
21. Kosenko A.V., Tkachev M.M., Kobieliiev V.M., Pererva P.G. (2018) Innovative compliance of technology to combat corruption // Innovative management: theoretical, methodical, and applied grounds / S.M. Illiashenko, W.Strielkowski (eds.). 1st edition. Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement. P.285-295.
22. Kobieliiva T.O., Tkachov M.M., Tkachova N.P., Pererva P.G. (2017) Modeling the marketing characteristics of market capacity for electrical automation // Marketing and Management of Innovations. №4. С.67-74.
23. Compliance program of an industrial enterprise. Tutorial. (2019) / [P.G Pererva et al.] // Edited by prof. P.G.Pererva, prof. Gy.Kocziszky, prof. M.Somosi Veres. Kharkov-Miskolc: NTU "KhPI". 689 p.
24. Tkachov M.M., Kobieliiva T.O., Pererva P.G. (2016) Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Scientific bulletin of Polissia. № 4 (8). P. 27-35.
25. Tovazhnyanskiy V., Kobleiva T., Gladenko I., Pererva P. (2010) Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Volume 7.- Numer 2. Miskolc Press. S. 171-183.
26. Poberezhnyi R., Pererva P. (2016) Bridging the gap between the banking sector and SMEs in Ukraine in the use of the European experience // Entrepreneurship Erziehung und Gründungsberatung / Editor of the monograph prof. R.Fortmüller. Vienna: University of Economics and Business, MANZ Verlag. p.267-282.
27. Kosenko O., Tkachov M., Pererva P. (2015) Economic problems of Intellectual Property // 9-th international scientific conference "Balance and Challenges". Miskolc-Lillafüred. 2015.- S. 113-124.

References (transliterated)

1. Mosiyenko O.V. Analiz efektyvnosti refleksyvnoho upravlinnya personalom silskohospodarskykh pidpryyemstv [Analysis of the efficiency of reflexive personnel management of agricultural enterprises] // Efektyvna ekonomika № 9, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5766>
2. Naydonov M.I. Formuvannya systemy refleksyvnoho upravlinnya v orhanizatsiyakh [Formation of the reflexive management system in organizations]. K.: Milenium, 2008. – 484 s.
3. Petrunko O. V. Zasoby i pryomy refleksyvnoho upravlinnya obrazom suspilnykh innovatsiy [Means and techniques of reflexive management of the image of social innovations] // Naukovi studiyi iz sotsialnoyi ta

- politychnoyi psykholohiyi. 2011. Vyp. 27. S. 190-197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2011_27_23.
4. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer / Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
 5. Kobyelyeva T.O., Pererva P.G. Upravlinnya marketynhom innovatsiynoi produktsiyi na zasadakh zhyttyevoho tsyklu tovaru [Management of marketing of innovative products on the basis of the product life cycle] // *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]. Kharkiv : NTU «KhPI», 2016. no 28 (1200). pp. 26-30.
 6. Gliznutsa M.Yu., Pererva P.G., Benchmarkinh yak metod otsynuyannya intelektualnoho potentsialu rehioniv [Benchmarking as a method of assessing the intellectual potential of the regions] // *Marketynh i menedzhment innovatsiy* [Marketing and innovation management]. 2015. no 4. pp. 11-19.
 7. Kravchuk A.V., Pererva P.G. Efektyvnist yak ekonomichna katehoriya [Efficiency as an economic category] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]. Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. no 15 (1291). pp. 137-143.
 8. Starostina A.O. Marketynh: teoriya, svitovyy dosvid, ukraiyinska praktyka: pidruch [Marketing: theory, world experience, Ukrainian practice: under the leadership]. Kiev: Znannya, 2009. 1070 p.
 9. Marchuk L.S., Pererva P.G. Intelektualnyy potentsial yak ekonomichna katehoriya [Intellectual potential as an economic category] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of NTU "KhPI" (economic sciences) : Coll. of science Ave], Kharkiv : NTU "KhPI" 2018. no 15 (1291). pp. 53-63.
 10. Pererva P.G. Informatsiyana diyalnist pidpryyemstva: upravlinska, tsinova ta marketynhova skladovi [Information activity of the enterprise: management, price and marketing components] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky)* [Bulletin of NTU "KhPI" (economic sciences) : Coll. of science Ave], Kharkiv : NTU „KhPI”. 2018. no 37(1313). pp. 27-32.
 11. Pererva P.G., Kobyelyeva T.O. Yakist innovatsiynoi produktsiyi yak skladova marketynhovoii polityky ta konkurentospromozhnosti pidpryyemstva [Quality of innovative products as a component of marketing policy and competitiveness of the enterprise] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave] – Kharkiv: NTU «KhPI», 2016. – no 28 (1200). – pp. 70-74.
 12. Nagy S., Pererva P., Maslak M. (2018) Organization of Marketing activities on the Intrapreneurship // *MIND JOURNAL // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna* no 5.
 13. Kosenko A., Pererva P. (2015) The rank estimate of the commercial potential of intellectual technologies // *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky / Ed. Dr. h.c. M.Varchola. Kosice (Slovakia). Volume 3, №3. pp.83-91.*
 14. Pererva, P., Hutsan, O., Kobieliiev, V., Kosenko, A., Kuchynskiy, V. (2018). Evaluating elasticity of costs for employee motivation at the industrial enterprises. *Problems and Perspectives in Management*, 16(1), pp. 124-132. URL: DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(1\).2018.12](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(1).2018.12)
 15. Kuchinskyy, V., Pererva, P., Kobieliiva, T., Garmash, S., Danko, T. (2021). Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety. *Studies of Applied Economics*, 39 (5). doi: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.5111>
 16. Kobieliiva T., Tkachova N., Pererva P., Tkachov M., Diachenko T. (2021) Management of relations with enterprise stakeholders on the basis of value approach. *Problems and Perspectives in Management*, 19(1), pp. 24-38. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19\(1\).2021.03](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19(1).2021.03)
 17. Tkachova NP, Pererva P.G. Rozvytok metodiv analizu faktychnoho stanu konkurentnykh perevah pidpryyemstva [Development of methods of analysis of the actual state of competitive advantages of the enterprise] // *Economics of development*. [Development economics] 2011. no 4 (60). pp. 116-120.
 18. Kobieliiva T.O., Tkachov M.M., Tkachova N.P., Pererva P.G. (2017) Determination of marketing characteristics of market capacity for electrical automation. // *Менеджмент і маркетинг інновацій*. no 3. C.79-86.
 19. Tkachev M.M., Kobieliiva T.O., Pererva P.G. (2016) Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // *Scientific bulletin of Polissia*. no 4 (8), ч. 2. pp. 240-246.
 20. Financial and technological leverage in the system of economic evaluation of innovative technologies (2017) / P.G.Pererva [et al.] // *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice* 2(23). 405-413. DOI:10.18371/fcactp.v2i23.121920
 21. Kosenko A.V., Tkachev M.M., Kobieliiev V.M., Pererva P.G. (2018) Innovative compliance of technology to combat corruption // *Innovative management: theoretical, methodical, and applied grounds* / S.M. Illiashenko, W.Strielkowski (eds.). 1st edition. Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement. pp.285-295.
 22. Kobieliiva T.O., Tkachov M.M., Tkachova N.P., Pererva P.G. (2017) Modeling the marketing characteristics of market capacity for electrical automation // *Marketing and Management of Innovations*. no 4. pp.67-74.
 23. Compliance program of an industrial enterprise. Tutorial. (2019) / [P.G Pererva et al.] // Edited by prof. P.G.Pererva, prof. Gy.Kocziszky, prof. M.Somosi Veres. Kharkov-Miskolc: NTU "KhPI". 689 p.
 24. Tkachov M.M., Kobieliiva T.O., Pererva P.G. (2016) Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // *Scientific bulletin of Polissia*. no 4 (8). pp. 27-35.
 25. Tovazhnyanskiy V., Kobeleva T., Gladenko I., Pererva P. (2010) Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // *Business Studies. Volume 7.- Numer 2. Miskolc Press*. pp. 171-183.
 26. Poberezhnyi R., Pererva P. (2016) Bridging the gap between the banking sector and SMEs in Ukraine the use of the European experience // *Entrepreneurship Erziehung und Gründungsberatung* / Editor of the monograph prof. R.Fortmüller. Vienna : University of Economics and Business, MANZ Verlag. pp.267-282.
 27. Kosenko O., Tkachov M., Pererva P. (2015) Economic problems of Intellectual Property // 9-th international scientific conference “Balance and Challenges”. Miskolc-Lillafüred. 2015.- pp. 113-124.

Надійшла (received) 21.04.2024

Відомості про авторів / About the Authors

Шаульська Лариса Володимирівна (Shaulska Larysa) – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м.Київ, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7919-6733>, e-mail: l.shaulska@donnu.edu.ua

Дякова Наталія Миколаївна (Dyakova Nataliya) - старший викладач, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», старший викладач кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин, м. Харків, Україна ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1129-4836>; e-mail: Nataliya.Dyakova@khp.edu.ua

Перерва Петро Григорович (Pererva Petro) – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного «Харківський політехнічний інститут», вул. Кирпичова, 2, м. Харків, 61002, Україна; ORCID: 0000-0002-6256-9329; e-mail: pgpererva@gmail.com.

Кобелева Тетяна Олександрівна (Kobieliiva Tetiana) – доктор економічних наук, професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин, м. Харків, Україна; ORCID: 0000-0001-6618-0380; e-mail: tanja.kobeleva@gmail.com